

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.1.3>

WPLYW WYCHOWANIA SPOŁECZNEGO NA SAMOREGULACJĘ ZAWODOWĄ PRZYSZŁYCH PRAWNIKÓW

Svitlana Hryshchenko

*doktor nauk pedagogicznych, profesor,
profesor Katedry Pracy Socjalnej oraz Nauk Edukacyjnych i Pedagogicznych,
Narodowego Uniwersytetu „Czernihowskie Collegium” imienia T.H. Szewczenki (Czernihów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-7981-3578*

Dmytro Kuzmenko

*aspirant Katedry Pracy Socjalnej oraz Nauk Edukacyjnych i Pedagogicznych,
Narodowego Uniwersytetu „Czernihowskie Collegium” imienia T.H. Szewczenki (Czernihów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-5803-1008*

Adnotacja. W artykule przeanalizowano cechy wpływu edukacji społecznej na procesy samoregulacji zawodowej przyszłych prawników. Ujawniono niektóre aspekty procesów samoregulacji zawodowej. Wychowanie społeczne wpływa na procesy samoregulacji zawodowej przyszłych prawników jako podmiotów kultury, własnego życia i indywidualnego rozwoju; na szkolnictwo wyższe jako środowisko rozwojowe i rozwojowe; na dialog jako sposób istnienia i samoregulacji zawodowej przyszłych prawników w środowisku edukacyjnym uczelni.

Stwierdzono, że obowiązują nowe formy, metody i środki edukacji społecznej przyszłych prawników. Zasadnie społeczna rola i znaczenie szkolnictwa wyższego jako przestrzeni skutecznej socjalizacji, awansu zawodowego, wyrażania siebie, samorealizacji i samoregulacji zawodowej studentów przyszłych prawników na płaszczyźnie kultury narodowej. Rozważono potrzebę edukacji społecznej przyszłych prawników biorąc pod uwagę ich umiejętności, wiedzę, wzorce zachowań, wartości, postawy, które przyczyniają się do pozytywnego rozwoju społeczeństwa i są dla niego cenne. Udowodniono, że wychowanie społeczne wpływa pozytywnie na procesy samoregulacji zawodowej przyszłych prawników w środowisku społeczno-kulturowym instytucji szkolnictwa wyższego.

Słowa kluczowe: wychowanie społeczne, samoregulacja zawodowa, przyszli prawnicy.

THE INFLUENCE OF SOCIAL EDUCATION ON THE PROFESSIONAL SELF-REGULATION OF FUTURE LAWYERS

Svitlana Hryshchenko

*Doctor of Education, Professor,
Professor at the Department of Social Work and Educational and Pedagogical Sciences
T. H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium” (Chernihiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-7981-3578
e-mail: intensiv3000@meta.ua*

Dmytro Kuzmenko

*Postgraduate Student at the Department of Social Work and Educational and Pedagogical Sciences
T. H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium” (Chernihiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-5803-1008*

Abstract. The article analyzes the features of the influence of social education on the processes of professional self-regulation of future lawyers. Some aspects of the processes of professional self-regulation are revealed. Social education influences the processes of professional self-regulation of future lawyers as subjects of culture, personal life and individual development; higher education as a developmental and educational environment; for dialogue as a way of existence and professional self-regulation of future lawyers in the educational environment of the university.

It is stated that new forms, methods and means of social education of future lawyers operate. The social role and significance of higher education as a space of effective socialization, professional development, self-expression, self-realization and professional self-regulation of students – future lawyers in the field of national culture are substantiated. The necessity of social education of future lawyers is considered taking into account their abilities, knowledge, patterns of behavior, values, attitudes that contribute to the positive development of society and are valuable to it. It is proved that social education has a positive effect on the processes of professional self-regulation of future lawyers in the socio-cultural environment of higher education.

Key words: social education, professional self-regulation, future lawyers.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НА ПРОФЕСІЙНУ САМОРЕГУЛЯЦІЮ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Світлана Грищенко

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-7981-3578
e-mail: intensiv3000@meta.ua*

Дмитро Кузьменко

*аспірант кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-5803-1008*

Анотація. У статті проаналізовано особливості впливу соціального виховання на процеси професійної саморегуляції майбутніх юристів. Розкриваються деякі аспекти процесів професійної саморегуляції. Соціальне виховання впливає на процеси професійної саморегуляції майбутніх юристів як суб'єктів культури, власного життя та індивідуального розвитку, на вищу освіту як середовище, що розвиває і виховує, на діалог як спосіб існування і професійної саморегуляції майбутніх юристів в освітньому середовищі вишу.

Констатовано, що діють нові форми, методи і засоби соціального виховання майбутніх юристів. Обґрунтовано соціальну роль і значення вищої освіти як простору ефективної соціалізації, професійного становлення, самовиявлення, самореалізації та професійної саморегуляції студентів – майбутніх юристів у площині національної культури. Розглянуто необхідність соціального виховання майбутніх юристів з огляду на їхні здібності, знання, зразки поведінки, цінності, відношення, які сприяють позитивному розвитку суспільства та є для нього цінними. Доведено, що соціальне виховання впливає позитивно на процеси професійної саморегуляції майбутніх юристів у соціокультурному середовищі закладу вищої освіти.

Ключові слова: соціальне виховання, професійна саморегуляція, майбутні юристи.

Вступ. Нинішній стан українського суспільства створює об'єктивну необхідність розглядати студентів бакалаврату спеціальності «Правознавство» як невід'ємну частину соціальної системи, що виконує особливу роль у процесі розвитку України. Майбутні юристи є рушійною силою процесу розвитку українського суспільства, що потребує участі усіх елементів соціальної системи в її формуванні і спрямуванні процесу соціального виховання.

Є такі напрями дослідження соціального виховання: соціальна зумовленість виховання (праці І. Бочарової, К. Вентцеля, Дж. Локка, Ж-Ж. Руссо, А. Макаренка, Т. Мора, П. Наторпа, І. Песталоцці, І. Пирогова, В. Сухомлинського, К. Ушинського, та ін.); соціального виховання як складника процесу соціалізації (праці Ф. Гідденса, Дж. Дьюї, Т. Парсонса, Е. Еріксона, І. Конта, А. Мудрика та ін.); поняття соціального виховання, його категоріального статусу в системі наук про суспільство і людину (дослідження І. Андреевої, В. Бочарової, Л. Мардахаєва, Л. Нікітіна, Р. Овчарової, М. Шакурової та ін.); особливості соціального виховання особистості в освітніх закладах та установах (теоретико-практичні напрацювання К. Колтакова, М. Сакурової, С. Савченка, С. Харченка, В. Філіпова), культурологічний контекст соціального виховання (Н. Лавриченко, А. Рижанова та ін.).

Основна частина.

Мета статті – проаналізувати процес впливу соціального виховання на професійну саморегуляцію майбутніх юристів.

Завдання дослідження – розкрити сутність соціального виховання студентів спеціальності «Правознавство», перевірити ефективність впливу соціального виховання на професійну саморегуляцію майбутніх юристів.

Матеріали і методи дослідження. Педагогічний експеримент проводився в контексті реального освітнього процесу факультетів закладів вищої освіти: Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка та Одеського національного політехнічного університету. В експерименті на рівні бакалаврату було задіяно 82 студенти: контрольна група (КГ) з 44 студентів, а експериментальна група (ЕГ) – із 38 студентів. Особлива увага була звернена на те, що студенти КГ та ЕГ знаходились в однакових умовах (одного віку, навчалися у схожих умовах). Крім того, кількість зібраного матеріалу моніторили, щоб вистачило для подальшої статистичної обробки.

Діагностичні засоби були вдосконалені з метою перевірки ефективності професійної саморегуляції в майбутніх юристів з врахуванням впливу соціального виховання. Вони включають компоненти (всі мотиваційні, когнітивні, практичні та активні, оцінні та рефлексивні), критерії, показники та рівні (високий, середній та низький) для перевірки ефективності професійної саморегуляції в майбутніх юристів.

Результати та їх обговорення. Вивчення наукової літератури засвідчило, що не існує єдиного визначення змісту дефініції «соціальне виховання», тому виникає необхідність щодо його уточнення.

У понятійно-термінологічному словнику «Соціальна робота / Соціальна педагогіка» категорія «соціальне виховання» розглядається укладачами як «форма і метод соціальної роботи, спрямовані на оволодіння й засвоєння дітьми і молоддю соціального досвіду та вироблення якостей особистості, необхідних для подальшого життя» (Козубовська, Мигович, Сагарда, 2001).

За своєю сутністю соціальне виховання – це цілеспрямована виховна діяльність (цілеспрямоване виховання), пов'язана з життєдіяльністю людей у суспільстві (Мудрик, 2002: 111). Науковці А. Мудрик та О. Безпалько розглядають соціальне виховання як процес створення умов із метою формування, розвитку в людині духовно-ціннісних орієнтацій (А. Мудрик) або позитивно-ціннісних орієнтацій (О. Безпалько). Але, на наш погляд, визначення А. Мудрика поняття «соціального виховання» з позицій провідного значення суспільства і держави, представляючи його як систему державного виховання як «третього виховного простору» між родиною й релігією, обмежує розмаїття виховних впливів соціуму на людину.

Традиційним ми вважаємо трактування О. Кузьменко соціального виховання як процесу створення умов і заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнонародських і спеціальних знань (Кузьменко, 1998: 5). Дослідниця А. Рижанова обстоює думку, що соціальне виховання у своїй меті, об'єктах, змісті, засобах, механізмі, структурі, виховних закладах віддзеркалює зміни духовних цінностей культури, рівень та етапи їх розвитку, принципи функціонування в тому чи іншому суспільстві, за тих чи інших часів (Рижанова, 2004).

Видатна українська вчена О. Безпалько зараховує соціальне виховання до основних соціально-педагогічних утворень і розуміє його «як створення умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння молодим поколінням загальнонародських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально позитивних ціннісних орієнтацій». Схема процесу соціального виховання науковець представляє як входження людини в систему життєдіяльності різноманітних організацій, набуття та накопичення соціального досвіду, знань, умінь, їхня інтернаціоналізація і, як наслідок набутого досвіду, поведінка особистості (Рижанова, 2004).

Дуже важливою в контексті нашого дослідження є думка групи учених – авторів курсу лекцій під загальною редакцією науковця М. Галагузової, які наголошують: «Соціальне виховання <...> є одним з аспектів виховання поряд із фізичним, естетичним, трудовим». Під соціальним вихованням вони розуміють «цілеспрямований процес формування соціально значущих якостей у людини, необхідних їй для успішної соціалізації, де якості особистості трактуються як сталі зміцнілі ставлення людини до природи, суспільства, продуктів діяльності людини, до самої себе, певну систему мотивів, форм і способів поведінки, в яких ці ставлення реалізуються».

Відомий вчений В. Нікітін підкреслює провідне значення соціального виховання в процесі соціалізації особистості, сенс якого полягає в «допомозі людині не лише в соціальному орієнтуванні, а й набутті здатності соціального функціонування, зокрема в розвитку таких рис, як милосердя і співчуття» (Нікітін, 2000: 6). На особливу увагу заслуговує розгляд науковцем категорії «соціальність» як «здатності людини до взаємодії із соціальним світом». На думку вченого, вона виражає типологічну характеристику суспільної природи людини на індивідуальному рівні і тому охоплює суб'єктивність, яка розуміється як здатність бути джерелом особистої активності, прояв індивідуального творчого ставлення до суспільного буття (Нікітін, 2000: 39). Підтримує таку думку сучасний дослідник Л. Мардахаєв, який вважає соціальність особистісною якістю, яка характеризується здатністю індивіда реалізувати свій духовно-культурний потенціал у процесі спільної з іншими людьми діяльності. Отже, проблема соціального виховання як студентства взагалі, так і майбутніх юристів зокрема, була і залишається однією з актуальних проблем суспільства.

У зв'язку з цим зростає роль соціального виховання особистості, а в умовах складнощів сучасного розвитку українського суспільства всебічна і послідовна розробка питання соціального виховання студентської молоді стала протягом останніх років особливо актуальною. Соціальне виховання майбутніх юристів – це одна з найважливіших сторін багатогранного процесу становлення особистості, розвитку духовно-культурного потенціалу, засвоєння індивідом моральних цінностей, вироблення ним моральних якостей, здатності орієнтуватися на ідеал, жити згідно з принципами, нормами і правилами соціуму, коли переконання й увявлення про належне втілюються в реальних вчинках і поведінці. Це залучення студентів бакалаврату спеціальності «Правознавство» до світу національної та загальнонародської культури, людських цінностей і взаємин із ними за умови свідомої професійної саморегуляції.

Варто зазначити, що методологічні та теоретичні проблеми соціального виховання широко розробляються в сучасній вітчизняній педагогіці. Нині можна умовно виділити три позиції, що суттєво розрізняються:

- 1) виховання в соціальному середовищі (В. Бочарова, Б. Бітінас, М. Гур'янова, О. Кузьменко, Л. Нікітін, М. Плоткін та ін.);
- 2) форми соціальної роботи, спрямовані на зміну і формування особистості (М. Галагузова, С. Григор'єв, В. Нікітін, А. Рижанова та ін.);
- 3) виховання груп і відповідних категорій людей в організаціях (О. Безпалько, А. Мудрик, М. Шакурова, Л. Мардахаєв, В. Ясницька та ін.).

Прихильники першого напрямку розглядають соціальне виховання у двох аспектах: по-перше, вони вивчають суспільство як соціалізуюче середовище, виявляють його виховні можливості для пошуку шляхів і способів використання та посилення позитивних соціокультурних впливів на людину, нівелювання,

корекції і компенсації негативних сторін, по-друге, досліджують сутність щодо соціально контрольованої її частини – виховання, його тенденції та перспективи, принципи, зміст, форми і методи (Плахова, Фрадкіна, 1993: 7).

Інші дослідники вважають, що соціальне виховання студентів – це цілеспрямований процес, що сприяє розвитку і формуванню особистісних якостей молоді, тим самим впливає на соціалізацію особистості. Будучи складовою частиною впливів соціальних факторів на людину, воно має свої особливості. Цей процес, на відміну від інших, завжди цілеспрямований і здійснюється свідомо налаштованими на нього або спеціально підготовленими для цього людьми. Через соціальне виховання відбувається врахування інших соціальних факторів, що впливають на соціалізацію майбутніх юристів. Однак варто пам'ятати, що соціальне виховання посідає значуще місце серед інших соціальних факторів.

Важливими причинами, що актуалізують проблему врахування впливу соціального виховання на процеси професійної саморегуляції студентів спеціальності «Правознавство», можна назвати такі: виникнення в сучасному суспільстві деструктивної для розвитку студентів, небезпечної за своїми наслідками соціальної ситуації; поява нових вимог із боку суспільства до майбутніх юристів, розмивання системи традиційних цінностей; посилення бездуховності, падіння освітнього і культурного рівня значної частини студентів; переоцінка ролі освіти і явне нехтування завданнями виховання майбутніх фахівців. Провідні сучасні педагоги вважають, що сучасна система вищої освіти має великі можливості для соціального виховання студентів з огляду на серйозні гуманістичні перетворення, що відбуваються у вищій школі, яка стає більш гнучкою, варіативною і відкритою. При цьому вища школа поєднує завдання підготовки кваліфікованих фахівців із права і формування в них високої культури, соціально значущих якостей особистості, що є нині важливою складовою частиною професійної саморегуляції.

Для нашого дослідження необхідно розглядати соціальне виховання як соціокультурний компонент цілеспрямованого впливу на соціалізацію студентської молоді (Тюльпа, 2015: 230).

Усвідомлення впливу соціального виховання на процеси професійної саморегуляції майбутніх юристів, що презентується нами як вплив на майбутніх юристів як суб'єктів культури, власного життя та індивідуального розвитку, на вищу освіту як середовище, що розвиває і виховує, на діалог як спосіб існування і професійної саморегуляції майбутніх юристів в освітньому середовищі вишу.

У зв'язку з цим простежується необхідність визначення принципово нових форм, методів і засобів соціального виховання майбутніх юристів, які зумовлені зростанням соціальної ролі і значення вищої освіти як простору ефективної соціалізації, професійного становлення, самовиявлення, самореалізації та професійної саморегуляції студентів – майбутніх юристів у площині національної культури. Сучасні вітчизняні вчені вважають необхідними в процесі фахової підготовки дидактико-технологічні знання і вміння щодо здійснення саморегуляції майбутньої професійної діяльності (Чайка, 2016: 23).

Експериментальне дослідження однієї з невід'ємних складових частин професіоналізму майбутніх юристів проводилось впродовж березня-травня 2019 року. Загалом до експериментального дослідження було залучено 82 студенти III–IV курсу Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка та Одеського національного політехнічного університету. У межах педагогічного дослідження було проведено анкетування «Вплив соціального виховання на професійну саморегуляцію майбутніх юристів». Аналіз анкетування щодо вміння раціональної організації професійної саморегуляції показав, що значна частина студентів спеціальності інтенсивно займається саморегуляцією упродовж 3–4 років (36%), близько 3 років – 52% та менше 2 років – 12% опитаних. До 1 години цьому приділяють 19%, від 2 до 2,5 годин – 42%, а більше 3 годин – 49% студентів. 62% опитаних студентів бакалаврату спеціальності «Правознавство» дотримуються здорового способу життя, а 38% вважають це важливим, але не дотримуються через нестачу часу. Нехтують професійною саморегуляцією 6% опитаних. Більшість студентів бакалаврату – майбутніх юристів використовують комп'ютери й інші гаджети для саморегуляційних вправ та тренінгів (це 83% від загальної кількості респондентів). Така ж кількість респондентів (83%) вважає потрібним вивчення змісту соціального виховання. Традиційно освітня робота в університеті спрямовується на отримання студентами знань та умінь компетентностей для майбутньої професії. Проаналізувавши результати анкетування, ми встановили, що 62% опитаних студентів – майбутніх юристів досконало вміють використовувати комп'ютер в освітній і професійній діяльності.

Розгляд необхідності соціального виховання майбутніх юристів з огляду на їхні здібності, знання, зразки поведінки, цінності, стосунки, які сприяють позитивному розвитку суспільства та є для нього цінними, дає змогу констатувати, що значний вплив на ефективність впливу соціального виховання на процеси професійної саморегуляції майбутніх юристів справляє соціокультурне середовище вишу, що виступає інтегративним чинником особистісного становлення студентів бакалаврату спеціальності «Правознавство». Цей вплив опосередковується за допомогою входження майбутніх юристів у різні сфери через взаємопов'язану сукупність різних видів діяльності, що забезпечують задоволення потреб майбутніх фахівців й усього суспільства. Зміст освітньої діяльності закладу вищої освіти може охоплювати низку сфер: спілкування, пізнання, предметно-практичну та духовно-практичну діяльність, що впливають на формування культурно-освітнього мислення майбутніх юристів та в професійному просторі дають студентам відчуття власної значимості і гідності.

Висновки. Соціальне виховання – це розвиток людини в процесі планомірного створення умов для цілеспрямованого оволодіння соціокультурним досвідом людства, позитивного розвитку і духовно-ціннісної орієнтації особистості. Це означає, що соціокультурний компонент соціального виховання як цілеспрямованого

впливу на процес соціалізації студентської молоді може розглядатися одночасно: а) як специфічна діяльність фахівців і особистості, метою якої є освоєння соціокультурного досвіду у процесі розвитку соціальної активності особистості в різних умовах її життєдіяльності; б) як процес якісного перетворення особистості під впливом соціокультурного потенціалу соціуму; в) як система заходів з організації взаємодії культурологічного потенціалу соціуму й особистості в інтересах її самореалізації в суспільстві. Отже, основна функція соціального виховання студентської молоді полягає в передачі з покоління в покоління соціокультурного досвіду, який людство накопичило в усіх сферах суспільно-економічного, політичного і культурного життя, а також спрямованості на створення гуманних відносин у суспільстві, пошук нових педагогічно компетентних рішень у різноманітних кризових ситуаціях. Результатом впливу соціокультурного компоненту соціального виховання студентів є особистісно-професійний розвиток студента у соціокультурному середовищі вишу, який дає перспективу планомірного, цілеспрямованого створення умов для освоєння культури, накопиченої суспільством, переведення її в особистий досвід, стимулювання його саморозвитку й самостійності.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо сприяння самоорганізації професійної діяльності майбутніх юристів через вплив на них інститутів соціального виховання.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О. Соціальне становлення особистості в умовах відкритої соціально-педагогічної системи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1998. 18 с.
2. Мудрик А.В. Социальная педагогика : учебник для студ. пед. вузов / Под ред. В.А. Сластинина. 3-е изд., испр. и доп. Москва : Академия, 2002. С. 111.
3. Понятійно-термінологічний словник «Соціальна робота/соціальна педагогіка» / Уклад. Козубовська І.В., Мигович І.І., Сагарда В.В. та ін.; Заг. ред. Козубовської І.В., Миговича І.І. Ужгород : УжНУ, 2001. 152 с.
4. Рижанова А.О. Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному контексті : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.05. Харків, 2004. 442 с.
5. Социализация личности: исторический опыт советского периода и современные тенденции : сборник науч. трудов / под ред. Плаховой М.Г., Фрадкина Ф.А. Москва : ИТПИМИО, 1993. С. 7.
6. Социальная педагогика : учебное пособие для студ. высш. учеб. Заведений / под ред. В.А. Никитина. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. 272 с.
7. Тюльпа Т.М. Соціальне виховання як соціокультурний компонент цілеспрямованого впливу на соціалізацію студентської молоді. *Наукові записки НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2015. Т. 2. С. 229–231. (Серія: Педагогічні науки).
8. Чайка В.М. Дидактико-технологічні знання і вміння в системі підготовки вчителя до здійснення саморегуляції педагогічної діяльності. *Вісник Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016. Вип. 124. Т. 1. С. 22–25.

References:

1. Kuzjmenko, O. (1998). Socialjne stanovlennja osobystosti v umovakh vidkrytoji socialjno-pedagoghichnoji systemy [Social formation of personality in an open socio-pedagogical system:] : avtore dys. ... kand. ped. nauk [abstract of the dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences] : 13.00.01. Kyjiv [in Ukrainian].
2. Mudrik, A.V. (2002). Sotsialnaya pedagogika [Social pedagogy:] : ucheb. dlya stud. ped. vuzov [textbook for students of pedagogical universities]. Pod red. Slastenina V.A. 3-e izd., ispr. i dop. Moskva: Akademiya. P. 111 [in Russian].
3. Ponjatijno-terminologhichnyj slovnyk «Socialjna robota/socialjna pedagoghika». (2001). [Conceptual and terminological dictionary «Social work / social pedagogy»]. Ukladachi Kozubovsjka I.V., Myghovyeh I.I., Sagharda V.V. ta in. Zagh. red. Kozubovsjkoi I.V., Myghovyeh I.I. Uzhghorod: UzhNU [in Ukrainian].
4. Ryzhanova, A.O. (2004). Rozvytok socialjnoji pedagoghiky v sociokulturnomu konteksti [Development of social pedagogy in the socio-cultural context:] : dys. ... doktora ped. nauk [dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences] : 13.00.05. Kharkiv [in Ukrainian].
5. Sotsializatsiya lichnosti: istoricheskiy opyt sovetskogo perioda i sovremennye tendentsii [Socialization of the individual: the historical experience of the Soviet period and modern trends:] : sbor. nauch. trudov [collection of scientific papers]. (1993). Pod red. Plakhovoy M.G., Fradkina F.A. Moskva: ITPIMIO. P. 7 [in Russian].
6. Sotsialnaya pedagogika [Social pedagogy:] : ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeniy [study guide for university students]. (2000). Pod red. V.A. Nikitina. Moskva: Gumanit. izd. tsentr VLADOS [in Russian].
7. Tjuljpa, T.M. (2015). Socialjne vykhovannja jak sociokulturnyj komponent cilesprjamovanogho vplyvu na socializaciju studentsjkoji molodi. [Social education as a socio-cultural component of purposeful influence on the socialization of student youth]. *Naukovi zapysky NPU imeni M.P. Dragomanova. – Scientific notes of MP Dragomanova NPU*. Serija: Pedagoghichni nauky, T. 2. Pp. 229–231 [in Ukrainian].
8. Chajka, V.M. (2016). Dydaktyko-tekhnologhichni znannja i vminnja v systemi pidgotovky vchytelja do zdijsnennja samoreghuljaciji pedagoghichnoji dijalnosti. [Didactic-technological knowledge and skills in the system of teacher preparation for self-regulation of pedagogical activity]. *Visnyk Ternopiljskogho nacionaljnogho pedagoghichnogho universytetu. Bulletin of Ternopil National Pedagogical University*. Serija: Pedagoghichni nauky. Vyp. 124, T. 1. Pp. 22–25 [in Ukrainian].